

ktore pa vendar gotovo nimajo nimajo ust, ampak svojo tekočo hrano skoz svojo kožo dobivajo. Te živalice niso nič družega, kakor mehurček napolnjen s tekočino. Ta mehurček ima sledečo lastnost:

Je na eni strani mrenice bolj gosta tekočina, kakor na drugi, vleče gosteja tekočina redkejo na-se skoz mrenico, ktera vendar nima nobene luknje. Če je vse pripravno, se to godí toliko časa, da se mehurček tako napije, da počí. To lastnost, ktera se imenuje „endosmose“, imajo vse mrenice rastlinskih celic. Ker redkeja tekočina toliko časa pretaka se v gosteje, da ste obe enako gosti, serkajo tako rastline svoj živež iz mokre zemlje in tudi veliko nepopolnih s prostim očesom nevidljivih žival se redí po ti lastnosti kože.

Ko tedaj ni več veljal ta razložek, so si učeni mislili, da so živali stvari, ktere zamorejo gibati se prostovoljno. Hobotnice ali polipi se sicer ne morejo premakniti iz kraja, kjer sedé, pa saj svoje roke ali noge, kakor jih hočemo imenovati, stegujejo iz svoje sobice, da si živeža lové. Vse živali se lože ali teže gibljejo, rastline pa so prirašene na kraj, kjer so zelenele.

Radi verjamemo, da gibanje one rastline, ki se imenuje „minosa“, — da obračanje sončnice proti soncu, zaperanje cvetk in peres marsiktere druge cvetlice, — da marsiktero gibanje družih rastlin nima nič živalskega na sebi, pa pri nižjih rastlinah je gibanje viditi, ktero bi le težko razložili od živalskega.

Bistri potoki so po tléh velikokrat prepreženi z lepo zeleno gleno, ki obstojí iz dolzih nitk in vejic neke rastline, ki se imenuje „Vavcheria clavata“. Ko začne v pervič tleči žila predramljene spomladi, ko se potok naraša od bežeče bele odeje in povsod se življenje gibati začinja: takrat je čas kako nitko te glene vzeti domú. — Poglejmo majhin konček te rastline pod mikroskopom! — Tanke nitke konček, ki smo ga položili pod drobnogled, je viditi kakor velik meh, in v njem mlada kal, ki ima namen v kratkem spremeniti se v mlado rastlino. Jutranje sonce je oživilo kal, ktera se je torej že jela gibati. Meh se odpre in mlada kal se izmuzne iz njega. Glej čudo! majhina stvarica, ki v sebi nosi moč v enako rastlino materi izrašati se, se neizrečeno hitro giblje po vodi. Zdaj plava na verh, zdaj se na dnu potopí: z eno besedo se giblje sem ter tje, kakor kaka prav živa in vesela živalica. Na poveršji svojem ima veliko obervic, ktere neizrečeno hitro migajo in tako premikajo celo truplo dalje. Čez kakih 10 ali 20 minut se vsede kal na kako stvar in vse njeno poprejšnje živalstvo je proč; obervi ji zginejo, bolj terdna kožica krog nje izraste, poprejšnja jajčja podoba se spremeni v okroglo, in rastlinski mehurček se začinja širiti in širiti, in kmalo izraste v tako veliko rastlino, kakor je bila njegova mati.

(Dalje sledí.)

Svilorejcem!

Večletne skušnje so do dobrega dokazale resnico, da na Krajskem se sviloreja (židoreja) dobro sponaša, in da zamore lep dnar deželi nakloniti; zatorej opominjam vse rojake svoje, naj se sviloreje verlo lotijo.

Da bo pa vsakdo vedel svoj pridelk berž v dnar spraviti, dajè podpisani na znanje, da bode letos nakupoval mešičke (kokone), naj raje žive pa tudi umorjene. Toda berž ko bojo, naj se mu pošiljajo v Ljubljano v stanovanje njegovo Nr. 10 za gradom nad cesarskim grabnom.

Dr. Jože Orel.

Ozir po domačii.

Znamenitosti Notranjskega in popis Pivke.

(Dalje.)

Zdaj pelja reška cesta proti jugu, in kmalo se pride na mejo med Pivko in med Berkine. Berkine pa zvejo prebivavce bregov in bližnjih gričev Reke. Nočem se dalje mešati v njih stan; le to omenim, da je njih zemlja

dosti bolj blagodarjena od pivške. Pervi pogled že ti kaže drug svet. Njihovi homci niso več tako kamniti, ne tako goli, ko pivški. Kamnje je tam le sivo (Schiffer) ali rujavo. Terta jim rodí dobro; sadjoreja jim lepe krajcarje donša; so gospodarji, ki po 50 centov posušenih češpelj prodajo ali jih pa domá v slivovec žgó.

Tù se od celega Notranjskega nar manj popačen jezik govori, ker ljudstvo nima prilžnosti, da bi ga popačilo. V tem, ko Pivčan les v Terst vozari, Berkin terto obrezuje ali pa jablane gosenic trebi. V tem, ko Pivčan v gojzdu seče, se on pri pečini véde ali plot ob nogradih spleta.

Od kod pa ima tamošni svet vso drugačno podobo od pivškega? Gotovo je, da je veliko jezero tam stalo. Reka mu je dajala vodo, odtoka pa ni nobenega imelo. Hrib, ki loči Pivko od Berkinov, ga je mejil. Na berkinski strani je sem ter tje jako sterm, živoskalnat. Na te skale so se čolnovi pripenjali. Pravijo, da se je tudi že taka rinka v tem skalovji najdla. Potem pa, ko je Reka pod Škocianom hrib prederla, je počasi jezero v jadransko morje odteklo, in zdaj Reka sama pohlevno teče.

Drugi sosedje Pivčanov so Dolani. Imenujejo se tako od Dola, velike doline, ktere naj večí mejnik je strahoviti Gaberk. Ta dolina je tudi mnogo rodovitneja od pivške. Griču, kteri zgornjo Pivko od Berkinov in Dolanov mejí, se pravi Čepen. Na verhu tega sta stala dva grada; prav za prav ima dva verha. Eden se zove Gradišče, kamor dnarja željni Zagorci hodijo zakladov kopat; drugemu se pravi Tabor. Tù je bil njega dni sloveč grad in na skali blizo razvalin so netili tiste budivne germade ob protivnih napadih Turkov.

Od Čepna proti Postojni so južni mejniki Pivke nizki hribje, kteri so bolj gričem kot hribom podobni. Ti so tudi sploh goli, tako da je res jako žalostno tam bivati. Kadar grem na Čepen in se sedé okoli ozeram, se vselej, kadar vidim veličastnega Triglava, lepih gorenskih dolin spominjam, krasne okolice bleške. Tudi se spominjam starih časov in hudo mi dé v serce, da se tudi zdaj za mogočni Terst ne redé po onih hribih prasci, kot so se nekđaj za slavni Rim. Mislim si: Ko bi tù rojen ne bil, pa bi tù bivati mogel, bi pač žaloval, ko Ovid v Pontu, po družih lepih krajih. Al domači kraji so meni in vsacemu dragi, jako dragi, naj si bodo livade ali pustinje. Saj bi še Eskimon otožnosti hiral, če bi ga prestavil v bogati Bastón, čigar dom je vendar prazna miljava zamerznjenega morja. Pa saj se na Pivki vendar lepo versté prijazne vasí, ob lepi cesti, — saj vendar me srečujejo morda prijazniši ljudje od družih lepih krajev, ki me priljudno pozdravljajo. Tedaj se tudi na Pivki še kaj prijaznega najde! Zgorej sem rekel, da je žalostno tam bivati le zato, ker sem v tistem trenutku le pustobo okolice vidil; ni pa vselej slab mož, kteri je v revni obleki; ne vonjá lepo vsaka lepa cvetica; sred gerde, kisle lušine in terde gerbančaste lupine se vendar tudi dobro jedro dobí!

Je na Pivki 22 vasí. Ob cesti so: Rakitnik, Matenja vas, Petelinje, Radohova vas, Parje, Derskovče, Zagorje, Knežak; skozi te vasí boš šel, dokler ne prideš v Šembijah na pivško mejo. Od ceste proč pa vidiš na desni: Koče, Prestranek (cesarsko konjištvo), Slavino, Šempeter in nad Zagorjem Tabor, ki ob podertíj omenjenega grada stojí. Na levi boš pa zagledal: Žeje, Nemško vas, Ternje, Klének, Beč in Koritnice. Pod sv. Trojico je vas, kteri se Palčje pravi, ta je za obraščenim homcem. Zmed tih vasí so ene velike; Zagorje in Knežak imate po sto hiš in čez; Beč in Petelinje tudi ne veliko manj. So pa tudi majhine. Posamnih pohištév ne najdeš, razun Vilharja in enih mlinov, ker posebno rad je Pivčan v družčini. V teh vaséh živí okoli 8000 ljudi, ki so terdne in zdrave postave. Kaj bi ne bili? Delo v gojzdu jih terdi in krepčuje; burja pa vedno za zdrav zrak skerbi. Toraj tudi nahajaš med Pivčani prav stare ljudi. (Dalje sl.)